

Luleå kommun
lulea.kommun@lulea.se

2022-06-23
Dnr 2019:5616

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete med
lärande för hållbar utveckling vid Tunaskolan i
Luleå kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Tunaskolan i Luleå kommun avseende verksamhetens kvalitet inom lärande för hållbar utveckling. Bakgrunden till granskningen är att Sverige genom Agenda 2030 förbundit sig att senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling. Granskningen handlar om i vilken utsträckning rektor styr och organiserar arbetet med lärande för hållbar utveckling så att det präglar utbildningen i sin helhet samt i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som rör lärande för hållbar utveckling. Granskningen inriktas på lärande för hållbar utveckling i årskurserna 7-9.

Läsanvisning

Granskningen är uppdelat i tre bedömningsområden. Inom varje bedömningsområde har Skolinspektionen satt upp ett antal kvalitetskriterier som beskrivs i bilaga 2. I denna bilaga finns också beskrivet hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. För varje bedömningsområde görs en sammantagen bedömning av skolans/verksamhetens arbete i relation till framtagna kvalitetskriterier inom området. Kvalitetskriterierna beskriver ett arbete med lärande för hållbar utveckling av hög kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att utvecklingsarbete behövs för att uppfylla kvalitetskriterierna anger Skolinspektionen på vilken eller vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av skolan. Om en skola/verksamhet bedöms fungera väl begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen gör följande bedömning i relation till framtagna kvalitetskriterier vid Tunaskolan:

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom det granskade bedömningsområdet fungerar väl och har inte identifierat något utvecklingsområde.

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor och lärare behöver utveckla arbetet med att ge alla elever möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2022-12-22 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2019:5616) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive bedömningsområde.

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Inom detta område granskas i vilken utsträckning rektorn styr skolans arbete med lärande för hållbar utveckling, så att det präglar utbildningen i sin helhet. Det omfattar hur styrningen främjar en gemensam förståelse om vad lärande för hållbar utveckling är, delaktighet och ett gemensamt ansvarstagande hos lärarna. Det inkluderar också att det finns strukturer för samverkan mellan lärare för ämnesövergripande samarbeten. Vidare granskas om lärande för hållbar utveckling genomsyrar hela skolans verksamhet, genom att det förekommer aktiviteter som berör andra delar av utbildningen än själva undervisningen. Skolinspektionen granskar även om rektors styrning möjliggör samverkan med det omgivande samhället så att det skapas autentiska lärmiljöer som gör att de komplexa hållbarhetsfrågorna ges ett aktuellt sammanhang för eleverna. För att vara en del av skolans utvecklingsarbete behöver arbetet med lärande för hållbar utveckling följas upp på ett systematiskt sätt.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom det granskade bedömningsområdet fungerar väl och har inte identifierat något utvecklingsområde.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att det finns gemensamma mål för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling som omfattar syftet med lärandet, arbetets innehåll och form. Rektor ger lärarna utrymme till ansvarstagande, att ha inflytande över och ta initiativ i skolans arbete med lärande för hållbar utveckling. På skolenheten finns goda förutsättningar för lärarna att samverka i planering, genomförande och utveckling av undervisningen gällande lärande för hållbar utveckling. Erfarenheter och kompetens tas tillvara hos övriga personalgrupper genom att eleverna deltar i aktiviteter utanför undervisningen som berör lärande för hållbar utveckling. Vidare ges eleverna möjlighet att i autentiska miljöer utanför skolan ha ett utbyte med det omgivande samhället som kan bidra till elevers handlingskompetens. På skolenheten följs elevernas upplevelse av delaktighet och elevinflytande upp och åtgärder vidtas inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

Det finns gemensamma mål för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling

Granskningen visar att skolan har mål för sitt arbete med lärande för hållbar utveckling utifrån kommunens Vision Luleå 2040, vilka utgör grunden för en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta. I inskickat material beskrivs de tre mål som man satt upp och hur skolan arbetar med dem vilket visar att de omfattar syftet med lärandet, arbetets innehåll och form. Målen är (1) att alla elever ska ha kännedom om de globala målen, (2) att alla elever ska ha fått arbeta med minst ett projekt kopplat till de globala målen och (3) att alla elever ska få möjlighet att delta i ett projekt kopplat till hållbarhet som gör att de får insikt i möjligheterna att påverka och göra skillnad både som individ och grupp. I intervju med lärarna framkommer att skolan har ett återkommande temaarbete med rubriken FN-dagarna, där de tre målen ligger som en grund för planering och genomförande. Under FN-dagarna får eleverna möjlighet att jobba utifrån de tre målen men de finns även integrerade i den ordinarie undervisningen. Lärarna berättar vidare att elevrådet har varit delaktiga i planeringsarbetet. Även om målen används för att planera utbildningens innehåll och form och målen är välkända bland lärarna framkommer dock att de skulle kunna vara tydligare inarbetade eftersom det enligt lärare saknas tydliga rutiner för hur man ska arbeta för att uppnå målen.

Skolan har ett arbete med mål för lärande med hållbar utveckling vilket främjar en gemensam förståelse om vad lärande för hållbar utveckling är och på sikt skapar en delaktighet och ett gemensamt ansvarstagande hos lärarna så att målen genomsyrar hela skolans verksamhet. Skolinspektionen förutsätter att rektorn fortsätter detta arbete i syfte att än mer systematiskt omsätta skolans mål för lärande för hållbar utveckling i undervisningen och utbildningen som helhet.

Lärare ges goda förutsättningar för ansvarstagande, inflytande, initiativtagande och samverkan

Granskningen visar att rektorn ger lärare utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande så att lärare samverkar i planering, genomförande och utveckling av undervisningen gällande lärande för hållbar utveckling. I intervju med rektorn framkommer att skolan har fem förstelärare med uppdrag att arbeta med skolutvecklingsfrågor utifrån vad skolan ser som prioriterat, exempelvis så arbetar man nu med implementeringen av läroplansförändringen och språkutvecklande arbetsätt. Rektor ger exempel på aktiviteter som lärare tagit initiativ till som bidrar till elevernas lärande om hållbar utveckling så som en facebookgrupp som några lärare startat. Syftet med gruppen är att kunna byta, köpa och sälja exempelvis kläder, skidor, skridskor med mera. Några lärare har även startat ett kompletterande bibliotek där elever kan lämna in böcker de har läst och byta med varandra. Rektor berättar även om samarbeten med Skogen i skolan och Teknikens hus som lärare tagit initiativ till. I intervjuer med lärarna framkommer att de upplever att de har

goda möjligheter att samverka mellan ämnen eftersom de har tid för ämnesövergripande arbete varannan vecka. De beskriver att det gör att de har förutsättningar att dra upp gemensamma riktlinjer och att alla idéer är välkomna. I höstas genomförde de tre temadagar med temat FN som de utarbetat och planerat tillsammans med rektor och elevrådet. Det finns även exempel på initiativ som enskilda lärare tagit som exempelvis en lärare som sökte pengar från Skapande skola för ett elevensvalprojekt där hen satte upp en musikal på temat allas rätt att få vara den man vill. Vidare framkommer i intervju med såväl rektor som lärare att även om lärarna har regelbunden mötestid i ämneslag och ämnesövergripandelag så är mötestiden ofta inte tillräcklig för samverkan.

Skolan tillvaratar kompetens hos övrig personal i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Granskningen visar att det finns exempel på samarbeten med övrig personal på skolan som har bäring på lärande för hållbar utveckling. I intervju med rektor lyfter hen exempel på ett bra samarbete med skolans vaktmästare såsom att elever som tagit sönder något får vara med och laga det ihop med vaktmästaren samt att en klass fått städa och iordningsställa skyddsrummet mot en viss betalning till klasskassan. Lärare och rektor berättar om en grillvagn som vaktmästaren byggt av återanvänt material, vagnen används flitigt på utflykter och friluftsdagar. Matsalspersonalen väger matsvinn och informerar om vikten av att äta upp det man tar för sig men bidrar inte i övrigt till elevernas lärande för hållbar utveckling.

Eleverna ges goda möjligheter till autentiska lärmiljöer i det omgivande samhället

Granskningen visar att det finns flera goda exempel på samarbeten med aktörer utanför skolan som bidrar till elevernas lärande för hållbar utveckling. Rektor berättar att skolan samverkar med idrottsföreningar och svenska kyrkan i området för att bygga upp en gemensam värdegrund för både skola och fritid. Lärarna beskriver flera samarbeten som bidrar med autentiska lärmiljöer såsom Norrbottensteatern där eleverna har fått vara med och skriva manus. Enligt lärarna var det en ögonöppnare för eleverna att få se att en teater arbetar med så många samhällsviktiga funktioner. Lärarna berättar vidare om ett projekt där kommunen skulle dra nya vattenledningar och elever på skolan fick vara med vid utformningen av pumphuset. Skolan har även ett planerat samarbete med en doktorand från Umeå Universitet, som forskar om skogens roll för hållbar utveckling. Samarbetet kommer att vara en föreläsning med efterföljande praktiska övningar på temat, för årskurs åtta och nio. Eleverna kommer samtidigt att få information om karriärvägar inom skogsnäringen. Lärarna hoppas att det kommer att bli en återkommande samverkan.

Delar av skolans systematiska kvalitetsarbete kan kopplas till lärande för hållbar utveckling

Granskningen visar att skolan följer upp verksamheten i stort i sitt systematiska kvalitetsarbete men även utifrån skolans mål för lärande för hållbar utveckling genom att man tittar på elevernas aktiva delaktighet och inflytande. Ett av skolans mål för lärande för hållbar utveckling, som beskrivits ovan, handlar om att eleverna ska få insikt i deras möjligheter att påverka och göra skillnad på både grupp och individnivå. I inskickat material beskrivs Tunaskolans tre utvecklingsområden som är bättre studieresultat, att skolan är ett självklart val för boende i området och en stark elevhälsa. För att nå bättre studieresultat beskriver rektorn att man arbetar utifrån faktorerna variation, samverkan och inflytande. I utvärderingar ser rektor att elevernas upplevelse av delaktighet varierar lite över tid men att de överlag är nöjda med sin möjlighet till delaktighet. Rektor berättar att han samarbetar med förstelärarna på skolan för att följa upp undervisningen genom klassrumsobservationer och samtal om variation och demokratiska arbetssätt i undervisningen.

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling. Detta förutsätter att rektorn har tagit reda på behovet och utifrån det erbjudit relevant kompetensutveckling.

För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär. Det betyder att de har kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Det betyder också att de har kunskaper om de tre olika dimensionerna¹ av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra (holism) samt att de uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att rektorn och lärarna pratar om kompetensutveckling på de årliga medarbetarsamtalen men att rektor inte har kartlagt behoven av kompetensutveckling inom just lärande för hållbar utveckling. Lärarna uttrycker i intervju att de har varierande kännedom om Agenda 2030

¹ De tre dimensionerna är ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska

och har tankar om hur man kan koppla målen till ordinarie undervisning. Lärarna anser också att de har relativt goda kunskaper om de tre hållbarhetsdimensionerna men att de känner att deras kunskaper inte är lika goda i alla tre dimensionerna. Ett par lärare lyfter att de har kunskaper om den ekonomiska dimensionen men inte så att de skulle kunna undervisa om den och problematisera kring dess betydelse på ett tydligt och bra sätt. Granskningen visar att lärarna identifierat dilemman som kan uppstå i arbetet med lärande för hållbar utveckling och reflekterar kring hur dessa kan hanteras.

Lärarna beskriver en varierad kännedom om de globala målen i Agenda 2030 men goda kunskaper om hållbarhetsdimensionerna

Lärarna uppger i intervju att kännedomen om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen ser olika ut bland lärarna. Det finns lärare som uttrycker att de har god kännedom om de globala målen och vilka som är relevanta för deras undervisning. Det finns andra lärare som uttrycker att de har mindre kunskap men att de känner en trygghet i att kompetensen finns bland lärarkollegorna så att man kan lära av varandra. Lärare berättar att det blev tydligt i planeringen av höstens temadagar om FN att lärargruppen tillsammans har hög kompetens och att man lär av varandra. Vidare framkommer i intervjun med lärarna att de bedömer sina kunskaper om de tre dimensionerna av hållbar utveckling (ekologisk, social och ekonomisk) som goda men några lärare uttrycker att de inte har tillräckliga kunskaper om den ekonomiska dimensionen för att de ska kunna synliggöra hur dimensionerna påverkar varandra.

Lärarna beskriver dilemman som kan uppstå vid arbetet med lärande för hållbar utveckling

Granskningen visar att lärarna identifierat dilemman som kan uppstå i arbetet med lärande för hållbar utveckling och de beskriver att de har en god kollegial samverkan kring hur dessa kan hanteras. Lärarna uppger i intervju och insamlat material att det finns pedagogiska utmaningar i arbetet med lärande för hållbar utveckling. En lärare ger som exempel att det kan vara svårt att ha diskussioner utan ambitionen att komma fram till ett rätt svar, att få eleverna att acceptera diskussionen för dess egen skull. Ett annat exempel är att det kan vara svårt att få eleverna att förstå att allt hänger ihop, att få dem att lyfta blicken för att kunna se och förstå helheten. Några lärare berättar i intervjun att man sett i en kommunundersökning att elever på Tunaskolan upplever att de har lågt förtroende för politiker men en stor framtidstro, störst misstroende för politiker kunde man se hos flickorna. Lärarna tänker att en avgörande faktor för det är att skolan befinner sig i ett socioekonomiskt utsatt område där politikerna inte är synliga. För att motverka misstroendet för politiker så beskriver lärare att de har ett stort demokratiarbete i årskurs 8 och att skolan arbetar aktivt med elevrådet.

Rektorn har inte kartlagt behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling

Granskningen visar genom intervjuer med lärare och rektor att rektorn inte kartlagt lärarnas behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling. I intervjuer med lärare och rektor framkommer vidare att man använder sig av varandras och förstelärarnas kompetens för kollegialt lärande vid planering inför ett temaarbete men kompetensutveckling som specifikt berör lärande för hållbar utveckling eller som utgår från individuella behov inom området har inte getts de senaste åren.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att rektor inte kartlagt behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna

Rektor behöver därför utveckla arbetet med att kartlägga behovet av och erbjuda relevant kompetensutveckling för lärarna inom lärande för hållbar utveckling. För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta med och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär och hur de praktiskt kan arbeta med lärande för hållbar utveckling utifrån de didaktiska aspekterna innehåll (vad), form (hur) och syfte (varför). Lärarna behöver ha kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Vidare behöver de ha kunskaper om de tre olika dimensionerna² av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra (holism) samt att lärarna uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras. Rektor har enligt läroplanen ett särskilt ansvar för att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen samt att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.³

² De tre dimensionerna är ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska

³ Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att genomföra en kartläggning av behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna och vidta adekvata åtgärder utifrån kartläggningens resultat.

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som berör lärande för hållbar utveckling. Det omfattar i vilken utsträckning eleverna involveras på ett konkret sätt i undervisningen och utbildningen som rör lärande för hållbar utveckling. För att inflytandet ska vara reellt behöver flickor och pojkar stimuleras till att ta aktiv del i planering och utvärdering av undervisningens arbetssätt, arbetsformer och innehåll samt andra aktiviteter i utbildningen.

I detta ingår också i vilken utsträckning eleverna får möjligheter att tränas i att göra medvetna etiska ställningstaganden och att flickor och pojkar upplever autenticitet i undervisningen genom att den tar upp problem som känns angelägna för dem. Elevernas ställningstaganden ska få bygga på såväl kunskaper som vad de moraliskt vill värna om.

Slutligen omfattar området i vilken utsträckning utbildningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningsätt där en mångfald av åsikter, värden och perspektiv används för att belysa hållbarhetsfrågor. I det ingår att alla får säga sin mening, att åsikter tillåts stå i konflikt med varandra och att flickors och pojkars tankar och idéer tas på allvar. En utgångspunkt i ett pluralistiskt perspektiv är att undervisningen startar i elevernas samtal och att undervisningen synliggör olika perspektiv och värdekonflikter i hållbarhetsfrågor.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att eleverna får möjlighet att göra etiska ställningstagande i undervisningen samt bearbeta och arbeta med frågor som engagerar dem och berör deras liv. Eleverna ges också möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar, med olika perspektiv och värdekonflikter närvarande samtidigt som lärandet i låg utsträckning handlar om att hitta ett enda rätt svar. Eleverna ges till viss del möjlighet till delaktighet och inflytande men det varierar mellan forum, årskurser och lärare.

Eleverna ges möjlighet att göra etiska ställningstaganden och att möta ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt i undervisningen

Granskningen visar att eleverna får möjligheter att i undervisningen göra etiska ställningstaganden. Lärarna beskriver flera uppgifter som eleverna har fått arbeta med där etiska ställningstaganden är en del av arbetet. En lärare berättar att de i helklass diskuterat gruvbrytning kontra rennärning och samers rättigheter. En annan lärare beskriver en uppgift, även den med lokal anknytning, där man i en klass diskuterat hur man kan väga olika intressen med skidbacken i stan som utgångspunkt. Hur de ekonomiska intressena står i konflikt med de biologiska värdena och hur det påverkar människors olika ställningstagande i frågan om skidbacken. Vissa elever har lite svårt att komma på exempel när de fått ta ställning i etiska frågor men andra berättar om att de fått ta reda på information om genteknik för att sedan få ta ställning för eller emot. Några elever beskriver också att de fått diskutera dilemma med att minskad konsumtion kan leda till att personer i de fattiga produktionsländerna förlorar sina jobb och försörjning.

Granskningen visar att eleverna i undervisningen får möta ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt. Som exempel beskriver en lärare att hen har ett arbetsområde som kallas "Världens mål för jordens folk", det området startas med ett spel som illustrerar vilka olika förutsättningar fattiga och rika länder har. Klassen delas in i grupper och får representera varsitt land. Grupperna får sedan en påse med olika innehåll beroende av landets förutsättningar. Uppgiften går sedan ut på att skapa olika geometriska figurer med hjälp av innehållet. Som exempel på innehåll så får Niger bara papper i påsen medan Norge får papper pennor, saxar och passare. Uppgiften sätter, enligt läraren igång bra diskussioner utifrån de tre hållbarhetsdimensionerna. Eftersom eleverna får anta olika roller utifrån att länderna har olika förutsättningar så blir det i diskussionerna tydligt att det inte finns ett rätt svar i frågor som rör hållbar utveckling. Läraren utgår sedan från diskussionerna för att lägga upp det fortsatta arbetet. En annan lärare beskriver ett projekt som man genomfört inom elevens val som resulterade i en musikal som tar upp rasism, hbtq-frågor och att få vara den man vill. Eleverna i gruppen diskuterade och samarbetade för att ta fram manus. Läraren beskriver hur ett kreativt samarbete mellan elever leder till att eleverna möter olika synsätt naturligt, något de tar med sig resten av livet. Det avspeglade sig sedan i musiken som alla elever fick ta del av. I intervjuer med eleverna framkommer att eleverna är medvetna om att de behöver kunna resonera utifrån olika perspektiv för att kunna nå de högre betygen i flera av skolans ämnen. Några elever beskriver hur de har fått problematisera och diskutera i en uppgift om olika länders förutsättningar för att kunna bygga upp ett land igen efter en stor jordbävning.

Eleverna ges till viss del möjlighet till delaktighet och inflytande men möjligheterna varierar mellan forum, årskurser och lärare

Granskningen visar att eleverna ges möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska arbetssätt och därigenom inflytande genom elevrådet. Elever ger exempel på hur de kunnat få till en basketplan och bollar genom elevrådet medan rektor ger exempel på hur man fått arbeta utifrån den demokratiska processen för att kunna påverka om man ska få ha keps och mössa i matsalen. Eleverna fick lämna in en skrivelse och göra en statistisk undersökning som följdes upp med en debatt och ett beslut i frågan. Det ledde fram till att eleverna fick ha keps eller mössa i matsalen.

Granskningen visar dock att elever endast till viss del ges möjlighet till delaktighet och inflytande i undervisningen och att dessa möjligheter varierar mellan årskurser och ämnen. Detta gäller såväl inflytande i undervisningen generellt som i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Eleverna säger i intervju att möjligheter till inflytande skiljer sig åt mellan ämnen och lärare. I vissa ämnen får eleverna möjlighet till inflytande genom att de får välja redovisningsformer och ibland arbetsformer. Elever beskriver i intervjun exempel som att de fick välja inriktning på FN-dagarna, att de kunde välja inriktning utifrån olika perspektiv som musik, språk eller bild. De berättar också om att de i vissa ämnen kunnat välja mellan att använda läroböcker eller digitala källor, när de vill ha prov och på vilket sätt medan de i andra ämnen inte upplever att de har den möjligheten. I alla elevintervjuer svarar eleverna att de önskar mer inflytande till exempel genom fler diskussioner i undervisningen för att göra den mer intressant. Lärare bekräftar delvis elevernas bild av att endast ges aktivt inflytande i vissa delar genom att de beskriver att eleverna inte alltid är medvetna om sin delaktighet och möjlighet till inflytande. De resonerar dock kring vikten av att som lärare konkretisera vad inflytande och delaktighet är för att eleverna ska uppleva aktiv delaktighet.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor och lärare behöver utveckla arbetet med att ge alla elever möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen.

Granskningen visar att eleverna endast till viss del ges inflytande och delaktighet i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Rektorn och lärare behöver utveckla verktyg och arbetssätt för att eleverna ska uppleva mer aktiv delaktighet i arbetet med att formulera mål, planera, genomföra och utvärdera lärandet för hållbar ut-

veckling genom hela sin skolgång. Enligt läroplanen är det inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.⁴ För att elevers delaktighet och inflytande i skolan ska bli en realitet bör lärarna involvera elever på ett konkret sätt i undervisningen samt utbildningen. Eftersom inflytandet ska vara påtagligt, det vill säga tydligt för eleverna, räcker det inte med att läraren själv planerar undervisningen, med hänsyn till elevernas intressen och tidigare erfarenheter. Genom att eleverna görs delaktiga och ges inflytande över undervisning och utbildning, utvecklas deras handlingskompetens och utbildningen stannar inte vid att ge kunskaper om tillstånden i världen, utan främjar också elevernas vilja och förmåga att påverka utvecklingen i en hållbar riktning.⁵

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att tillsammans med lärarna utveckla arbetet med att, genom demokratiska arbetsformer, ge samtliga elevgrupper möjlighet till inflytande och delaktighet i både undervisning och utbildning. Det kan till exempel innebära att eleverna ges utökade möjligheter att påverka vilka frågor som de ska arbeta med eller hur de ska arbeta med ett visst innehåll. Det kan också handla om att eleverna får planera och leda seminarier och ha synpunkter på litteratur/läromedel.

På Skolinspektionens vägnar

X Mimmi Delsing

Beslutsfattare
Signerat av: Mimmi Delsing

X Malin Edin

Föredragande
Signerat av: Malin Edin

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Ann Edvinsson deltagit.

⁴ Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter

⁵ Almers, Ellen (2009). *Handlingskompetens för hållbar utveckling: Tre berättelser om vägen dit*. Diss. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Besöket på Tunaskolan genomfördes digitalt den 22-25 mars 2022 av Malin Edin och Ann Edvinsson.

Tunaskolan är en kommunal skola i Luleå kommun. Skolan har 173 elever, 94 pojkar och 79 flickor. Antalet lärare är 19.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningstillfället inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Tre gruppintervjuer med elever i årskurserna 7-9
- Tre gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningstillfället för faktakontroll.

Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive område granskas följande:

Bedömningsområde A: Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

- Rektor och lärare har en gemensam förståelse kring hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling, till exempel genom en pedagogisk helhetsidé.
- Rektors styrning ger lärarna utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande i relation till skolans arbete med lärande för hållbar utveckling.
- Lärarna har goda förutsättningar för samverkan i planering, genomförande och utveckling av undervisningen gällande lärande för hållbar utveckling. Lärarna upplever sig också ha goda möjligheter att ta hjälp av sina kollegor för att hantera dilemman eller för att utveckla sin undervisning.
- Det förekommer aktiviteter som berör lärande för hållbar utveckling som involverar och tar tillvara erfarenheter och kompetens hos övriga personalgrupper i skolan. Aktiviteterna berör inte enbart undervisningen, utan också andra delar av utbildningen.
- Rektors styrning möjliggör ett utbyte och en kontakt med det omgivande samhället i arbetet med lärande för hållbar utveckling.

- Arbetet med lärande för hållbar utveckling följs upp inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete. I uppföljningen finns ett jämställdhetsperspektiv.

Bedömningsområde B: Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

- Lärarna bedömer att de har god kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning.
- Lärarna bedömer att de har goda kunskaper om de tre olika dimensionerna, dvs ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska av hållbar utveckling. Undervisningen om lärande för hållbar utveckling behandlar hållbar utveckling utifrån ett holistiskt perspektiv där dimensionerna integreras.
- Lärarna kan ge exempel på pedagogiska utmaningar inom ramen för lärande för hållbar utveckling. Konkret innebär det till exempel att de kan redogöra för något dilemma de har identifierat och hur de hanterar det.
- Lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling.

Bedömningsområde C: Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

- Eleverna ges genom aktiv delaktighet möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska arbetsformer. Såväl flickor som pojkar ger uttryck för att de har möjlighet att bidra till hållbar utveckling genom att vara med och påverka.
- Eleverna upplever att undervisningen ger dem möjlighet till medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Såväl flickor som pojkar får möjlighet att bearbeta och arbeta med frågor som engagerar dem och berör deras liv.
- Eleverna upplever att undervisningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt. Såväl flickor som pojkar ges möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar. Eleverna upplever att undervisningen kännetecknas av att det oftast finns olika perspektiv och intressekonflikter och att lärandet i låg utsträckning handlar om att hitta ett enda rätt svar.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolors arbete med lärande för hållbar utveckling \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/skolors-arbete-med-larande-for-hallbar-utveckling)

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde A

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 §§ samt 4 kap. 4-7 och 14 §§ skollagen (2010:800)

Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37) inklusive kursplaner i grundskolans ämnen (Lgr 11)

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen (SKOLFS 2011:19)

Bedömningsområde B

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 och 34 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bedömningsområde C

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 4 kap. 9 och 13 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, En

likvärdig utbildning, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag, God miljö för utveckling och lärande

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den tematiska kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde: Rektor behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde: Rektor och lärare behöver utveckla arbetet med att ge alla elever möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?